

Gemeente
ROZENDAAL

Kadernota 2023-2026

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING

A. BESTUURLIJKE SAMENVATTING.....	4
B. ONTWIKKELINGEN PER PROGRAMMA.....	6
PROGRAMMA 0: BESTUUR EN ONDERSTEUNING	7
PROGRAMMA 1: VEILIGHEID	10
PROGRAMMA 2: VERKEER EN VERVOER	11
PROGRAMMA 3: ECONOMIE	13
PROGRAMMA 4: ONDERWIJS.....	14
PROGRAMMA 5: OPENBAAR GROEN, SPORT, CULTUUR EN RECREATIE.....	15
PROGRAMMA 6: SOCIAAL DOMEIN	16
PROGRAMMA 7: VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	18
C. ONTWIKKELING FINANCIËEL MEERJARIG PERSPECTIEF	21
D. MOGELIJKHEDEN VERHOOGING INKOMSTEN	23
WEERSTANDSRATIO; RISICOBEBEERSING EN VERMOGENSPOSITIE	25
HANTEREN VAN EEN BODEMRATIO VOOR WEERSTAND	26
ACTIVEREN ONTTREKKINGEN RESERVES.....	27
BIJLAGE 1 RISICO-INVENTARISATIE	28
BIJLAGE 2 VERMOGENSPOSITIE	31

Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2023-2026. Deze kadernota maakt deel uit van de Rozendaalse P&C-cyclus bestaande uit de kadernota, de programmabegroting, tussenrapportages en de jaarstukken (de programmarekening). De programmabegroting en de jaarstukken zijn wettelijk verplichte documenten. Deze kadernota is dat niet. Wel schrijft de Financiële verordening voor dat het college de uitgangspunten voor het opstellen van de meerjarenbegroting en een actualisatie van het financieel meerjarig perspectief aan de raad voorlegt en eventueel ook voorstellen voor (nieuw) beleid.

Doel en opzet

Doel van de kadernota is om de kaders vast te stellen die voor het opstellen van de begroting over 2023-2026 leidend zijn. De kadernota is dus een nota op basis waarvan college en ambtelijke organisatie de begroting verder uitwerken. De kadernota geeft aan op welke in- en externe ontwikkelingen de gemeente moet inspelen en wat dat voor het financiële beeld betekent. Met deze kadernota komt de gemeenteraad 'aan de voorkant' in positie om vorm en inhoud te geven aan zijn budgetverantwoordelijkheid. Daarom is enkele jaren geleden ook besloten om de Algemene Beschouwingen te laten plaatsvinden bij de bespreking van de kadernota in de raad (in plaats van bij de begroting).

Opbouw en leeswijzer

De indeling van deze nota sluit ten behoeve van de herkenbaarheid aan bij die van de begroting en de jaarrekening. Bij de kadernota gaat het evenwel om een hoofdlijnennotitie waarin de (belangrijkste) ontwikkelingen sinds het opstellen van de begroting en het eventuele financieel effect daarvan op worden vertaald naar een gewijzigd financieel meerjarig perspectief. Het is daarmee een stuk korter dan begroting en jaarrekening.

De kadernota bestaat uit drie onderdelen:

- A. *Bestuurlijke samenvatting*
Hierin beschrijven we de uitgangspositie: waar staan we als Rozendaal en welke uitgangspunten hanteren we in deze kadernota;
- B. *Programma-ontwikkelingen*
Een nadere beschrijving van de relevante ontwikkelingen per programma die aanleiding geven voor wijzingen in de meerjarenprogrammabegroting (bestaand en nieuw beleid);
- C. *Het financieel meerjarig perspectief*
De financiële doorrekening met consequenties van de onderdelen A en B en een nadere onderbouwing van de meest relevante uitgangspunten.
- D. *Mogelijkheden verhogen inkomsten*
Hierin staan mogelijkheden om onze inkomsten te verhogen om voor onze financiële positie minder afhankelijk te worden van het gemeentefonds.

A. Bestuurlijke samenvatting

Waar Rozendaal in het verleden de begroting relatief eenvoudig meerjarig sluitend kon krijgen, leek dat perspectief gewijzigd. Zonder maatregelen leken wij de komende vier jaren af te stevenen op een structureel tekort. Wij gebruiken hier de woorden 'leek' en 'leken', omdat we op het allerlaatste moment, vlak voor de behandeling van de kadernota in het college, inzicht gekregen hebben in de effecten van de meicirculaire. Door de meicirculaire verbetert het meerjarenperspectief enorm: het meerjarig begrotingssaldo varieert de komende jaren van € 234.000 positief tot € 222.000 in 2026.

	2023	2024	2025	2026
Meerjarenperspectief	+234.397	+325.964	+506.721	+222.221

Een onverwachte nieuwe werkelijkheid

Tot 9 juni 2022 hebben we als college in de kadernota rekening gehouden met een scenario van structurele tekorten, oplopend tot € 130.000 in 2026 moeten oplossen. Dit betekent dat we in deze kadernota uiterst behoudend hebben begroot. Door de plotselinge en onverwachte stijging van het gemeentefonds verkeren wij opeens in een nieuwe werkelijkheid, waarin enige ruimte is om te investeren. Als college hebben wij voor de kadernota geen tijd gehad om met deze nieuwe informatie tot een samenhangend uitgewerkt nieuw financieel-inhoudelijk kader te komen. Wel zijn, naast de financieel-technische uitgangspunten, enkele inhoudelijke uitgangspunten in deze kadernota opgenomen. Op basis van de inbreng van uw raad tijdens de behandeling van de kadernota op 12 juli (Algemene Beschouwingen) werken we de kaders uit in concretere voorstellen in de meerjarenbegroting 2023-2026. Kort en goed betekent dit dus dat deze kadernota een sobere basis vormt, waarbij door de extra financiële ruimte mogelijkheden ontstaan om te investeren in de toekomst van Rozendaal.

Meer inkomsten gemeentefonds door meicirculaire

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (trap-op-trap-af) heeft de groei in de rijksuitgaven direct invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering en daarmee op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd. In de meicirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2022 en verder. In 2023 bedraagt het totale accres van het gemeentefonds ruim € 2,5 mrd, oplopend naar € 5,2 mrd in 2025 en € 2,8 mrd in 2026.

Structureel hogere uitgaven

Door de stijging van de uitkering van het gemeentefonds hoeven wij op dit moment geen maatregelen te nemen om de begroting te sluitend te krijgen. Zonder de kennis van de meicirculaire waren wij hiervan wel uitgegaan, omdat onze uitgaven structureel hoger zijn geworden. Deze kostenstijging komt niet door gekke bokkesprongen, maar omdat wij in lijn met de ambitie van 'beheergemeente 2.0':

- doen wat nodig en onontkoombaar is (autonome ontwikkelingen);
- opereren binnen de financiële kaders en afspraken, inclusief de structurele financiële verwerking van eerdere raadsbesluiten.

Dit kader heeft geleid tot een aantal structurele kostenverhogingen in vergelijking met de begroting 2022, waaronder:

- het structureel versterken van de organisatie (sociaal domein): € 89.000;
- diverse kostenstijgingen in bestuurlijke samenwerkingsverbanden (waaronder VGGM, GMRAN en K80): € 8.000;
- toegenomen energiekosten: € 12.000;

Omdat wij tijdens de voorbereiding van de kadernota voortdurend uit zijn gegaan van een meerjarig begrotingstekort hebben wij een kostenneutrale aanpak uitgewerkt van de ambities die in het coalitieakkoord staan beschreven. Verder hebben we onzekerheden als PM-post beschreven.

Onzekerheden en sterke afhankelijkheid uitkering gemeentefonds

Hoewel de uitkering uit het gemeentefonds voor Rozendaal nu meevalt, is het de vraag in hoeverre dit in de toekomst het geval zal zijn. Zo blijft er onzekerheid over ontwikkelingen in het sociaal domein en de vraag welke rol gemeenten de komende jaren (moeten) pakken in de energietransitie en klimaatadaptatie. Omdat onze financiële positie sterk afhankelijk is van het gemeentefonds willen wij inzetten op een solide, toekomstbestendig financieel beleid. Deze soms onvoorspelbare financiële afhankelijkheid maakt dat wij ook willen nadenken of en hoe we aan de inkomstenkant meer ruimte kunnen maken. Daarom staat in deel D een overzicht van de knoppen waaraan wij kunnen draaien om onze inkomsten te vergroten, waarvan het verhogen van de OZB de grootste is. Hoewel het verlagen van de beïnvloedbare uitgaven relatief weinig oplevert zonder nadelige gevolgen voor onze inwoners (denk aan besparing op het groenonderhoud), is dit ook een optie om in de toekomst een structureel sluitend en gezond financieel perspectief te realiseren. Het voert – gegeven de huidige financiële situatie – te ver om de optie van uitgavenbeperking uit te werken. Ambtelijk is daarvoor het voorwerk wel gedaan.

Uitgangspunten

Onze behoefte om verder te bouwen aan een gedegen toekomstbestendige financiële basis leiden tot de volgende uitgangspunten voor de begroting 2023-2026:

1. Wij streven een solide, toekomstbestendig financieel beleid na, waarbij over 4 jaar de uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn en waarbij we voldoende reserves¹ houden om onverwachte tegenvallers op te vangen.
2. Wij gaan in principe voortaan onttrekkingen aan onze reserves activeren. Hierdoor verhogen wij weliswaar onze exploitatielasten, maar houden wij op de lange termijn onze reserves op peil.
3. Wij streven naar een weerstandsratio met een minimumgrens van 4. Op basis van de risico-inventarisatie denken wij met de omvang van deze ondergrens voldoende buffer te houden in slechte tijden. Bovendien geeft een weerstandsratio van 4 ruimte om te investeren, risico's op te vangen en de exploitatie sluitend te houden.
4. Wij ronden deze coalitieperiode de transitie naar een toekomstbestendige organisatie af (basis op orde conform 'beheergemeente 2.0').
5. Wij maken een start met de planvorming en uitvoering van een aantal onderwerpen uit het coalitieakkoord.

De eerste drie uitgangspunten worden in het vervolg van deze nota verder toegelicht. Voor de laatste twee uitgangspunten (de basis op orde in de gemeentelijke organisatie plus de uitvoering van het coalitieakkoord) staan in de kadernota geen concrete voorstellen. Tot de onverwachte meevaller van de meicirculaire verwachtten we namelijk geen financiële ruimte te hebben voor investeringen en daarom hadden we geen tijd de behoudende, kostenneutrale aanpak in deze kadernota te veranderen. In de begroting 2023-2026 kunt u voorstellen verwachten in lijn met uitgangspunt 4 en 5. Tijdens de Algemene Beschouwingen kunt u uitspreken welke onderwerpen u voorrang wilt geven. Hiermee kunt u sturing geven aan een samenhangend pakket van maatregelen dat wij in de begroting gaan verwerken.

¹ Wat een 'voldoende' omvang van de reserves komt terug bij uitgangspunt 3 over de hoogte van de weerstandsratio.

B. Ontwikkelingen per programma

In deze kadernota hanteren we de bestaande begrotingsindeling en daarmee de door de raad vastgestelde programmastructuur.

In de programma's worden de ontwikkelingen onderverdeeld in 3 categorieën:

1. Bestaand beleid;
2. Nieuw beleid;
3. De geconsolideerde financiële effecten per programma.

Programma 0: Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestaand beleid

Gemeentefonds: bijstellingen meicirculaire

Op basis van de meicirculaire 2022 ontvangen we in 2023 € 475.000 meer dan we begrootten in november 2021. Ook de jaren erna ontvangen we op basis van huidige vooruitzichten fors meer dan begroot (2024 € 637.000, 2025 € 770.000, 2026 € 530.000). Dit leidt tot een bijstelling van de meerjarenbegroting. De wijze waarop de uitkering in het gemeentefonds wordt verdeeld is de afgelopen periode herijkt. In de meerjarenbegroting 2022 e.v. namen we als reëel uitgangspunt (mede op advies van de VNG) op dat Rozendaal op basis van de herijking een positief effect zou krijgen van € 15 per inwoner. De meicirculaire leidt tot een bijstelling van die eerdere aanname. Dit betekent voor Rozendaal een negatieve bijstelling van € 12.750 per jaar. Dit bedrag is verwerkt in de totale bijstelling.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Begroting omhoog bijstellen met de hogere uitkering in het gemeentefonds.

Inflatie 2023-2026

Er speelt een landelijk vraagstuk voor gemeenten en de rijksoverheid over hoe om te gaan met de sterke inflatie als gevolg van corona en de Oekraïne-crisis. Dat de inflatie de komende jaren invloed gaat hebben op de ruimte in onze begroting staat vast. Daarom is uitgegaan van hogere inflatiecijfers dan waar wij in de begroting 2022 mee rekenden (1,5%). Voor het jaar 2023 is gerekend met 6% en voor 2024 met 4%. Hierbij hebben wij ons gebaseerd op de huidige inflatiecijfers, de berichten over prijsstijgingen van leveranciers en de cijfers waar het rijk mee rekent.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de ontwikkeling van inflatieontwikkeling de volgende meerkosten opnemen:

	2023	2024	2025	2026
Stelpost inflatie 2023-2026	135.000	210.000	210.000	255.000

Organisatieontwikkeling

We blijven aandacht besteden aan het doorontwikkelen van de organisatie en het versterken van competenties, zoals digi-vaardigheid, opdrachtgeverschap en regie. In het bestaande organisatiebudget hebben we geen ruimte om langdurige uitval van medewerkers op te vangen, waardoor het risico op een onverwachte overschrijding blijft bestaan.

Conclusie voor begroting:

- ❖ De lijn van de organisatieontwikkeling doorzetten en de uitwerking hiervan laten terugkomen in begroting.

Versterken organisatie: Sociaal domein

Op 8 februari 2022 stemde de raad in met een collegevoorstel voor een structurele versterking van onze organisatie in het sociaal domein voor een bedrag van € 89.000. Dit bedrag is een uitwerking van scenario 2, waarbij is doorgerekend welke interne (€ 45.000) plus externe capaciteit (€44.000) noodzakelijk is om de Rozendaalse organisatie in het sociaal domein op peil te brengen. Onder programma 0 verwerken we het onderdeel dat betrekking heeft op de interne capaciteit.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de structurele taakinvulling in het sociaal domein budget binnen programma 0 de personele kosten structureel verhogen met € 45.000.²

Energiekosten gemeentelijke gebouwen

De hoge energietarieven (gas, water en licht) leiden tot een onvermijdelijke kostentoeename de komende jaren. Naar het huidige beeld leidt dit binnen dit programma³ tot meerkosten ten bedrage van € 9.000.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Energiekosten naar recente inzichten begroten.
- ❖ Indien geen recentere inzichten bekend zijn, binnen dit programma de post energiekosten verhogen met € 9.000.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMRAN): verhoogde inwoner bijdrage

Conform begrotingsvoorstel, zoals in de raad behandeld op 31 mei 2022 verhoogt de GMRAN de inwonerbijdragen met een 94 cent per inwoner. Dit vergt een bijstelling van de begroting met € 1.700.

Conclusie voor begroting:

- ❖ De post bestuurlijke samenwerking verhogen met € 1.700.

Bijdrage aan het netwerk voor kleine gemeenten: K80

Op 25 februari jl. werd de K80, het netwerk voor en door kleine gemeenten opgericht. Aan de leden van de K80 wordt een jaarlijkse bijdrage gevraagd van € 2.200 om de netwerkorganisatie en de lobby blijvend te kunnen organiseren.

Conclusie voor begroting:

- ❖ De post bestuurlijke samenwerking verhogen met € 2.200.

0.2 Nieuw beleid

Digitale Agenda

We zetten met de uitvoering van de Digitale Agenda een grote stap naar een toekomstbestendige organisatie waar digitaal werken conform de daarvoor geldende standaarden centraal staat. Dit vergt een andere aansturing en andere kennis en kwaliteiten dan nu binnen de organisatie voorhanden. In de uitvoering van de Digitale Agenda wordt duidelijk welke rollen (intern of extern) belegd moeten worden om structureel de continuïteit en de veiligheid van de informatievoorziening te waarborgen. Het gaat daarbij om in ieder geval de volgende rollen:

- Informatiemanager (strategisch i-adviseur). Verantwoordelijk voor het overzicht op en aansturing van de i-ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie.
- Chief Information Security-officer (CISO). Verantwoordelijk voor het op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zorg dragen voor een samenhangend pakket van maatregelen ter waarborging van de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van de informatie binnen een organisatie.

² De verhoging van € 44.000 voor de kosten van beleidstaken die we aan Rheden willen uitbesteden staat in programma 6.

³ Deze kostentoeename komt tevens binnen programma 2; openbare verlichting terug, wegens de verhoogde elektriciteitstarieven.

- Beleidsmedewerker Documentaire informatievoorziening (DIV). Verantwoordelijk voor toetsing van praktijk aan informatiebeheerplan en indien noodzakelijk aanpassing van dat plan.

Op deze onderdelen zijn we – naast de verdere inrichting binnen de interne organisatie – in de uitvoering van de Digitale Agenda in gesprek met partners in de regio om te komen tot een goede en voor Rozendaal passende invulling van deze noodzakelijke rollen. We schatten in dat dit tussen de € 25.000 en € 50.000 aan structurele meerkosten kan opleveren. In de behandeling van de Digitale Agenda in de raad waren we op basis van de toenmalige inzichten nog uitgegaan van structurele meerkosten van bijna € 100k. Bij de begroting denken we een feitelijk onderbouwde indicatie te kunnen geven van het benodigde budget en de wijze van invulling met externe of interne capaciteit.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de structurele inrichting van rollen en taken in het i-domein in de begroting een bedrag opnemen naar recente inzichten.

Verduurzaming vastgoed

We willen in het beheer van ons gemeentelijk vastgoed (in het bijzonder het gemeentehuis) een bijdrage leveren aan verminderde CO2-uitstoot. Om te beoordelen welke acties nodig zijn om te voldoen aan de nieuwe normen en ambitie inventariseren is een onderzoek gestart met ondersteuning van de provincie naar mogelijkheden voor de aanpak en bijbehorende financieringsmogelijkheden. Op basis daarvan werken we een plan van aanpak uit waarin ook inzichtelijk wordt welke kosten hiermee gemoeid zijn en hoe we die kosten kunnen dekken. Hierover zal als nodig nadere besluitvorming worden voorgelegd aan de raad. Dat zal in samenhang worden gezien met overige opgaven in het kader van de energietransitie.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed begroten we op basis van recente inzichten.

0.3 Geconsolideerd financieel effect programma 0

Programma 0 Bestuur en organisatie	2023	2024	2025	2026
Bestaand beleid				
Algemene uitkering meicirculaire	+475.000	+637.000	+770.000	+530.000
Stelpost inflatie 2023-2026	135.000	210.000	210.000	255.000
Structurele ophoging capaciteit sociaal domein	45.000	45.000	45.000	45.000
Energiekosten gebouwen	9.000	9.000	9.000	9.000
GMRAN	1.700	1.700	1.700	1.700
K80	2.200	2.200	2.200	2.200
Nieuw beleid				
Versterken organisatie	pm	pm	pm	pm
Verduurzaming vastgoed	pm	Pm	pm	pm
Effect Digitale Agenda (rollen en taken i-domein)	pm	pm	pm	pm
Totaal bijstellingen programma 0	+282.100	+369.100	+502.100	+217.100

Programma 1: Veiligheid

1.1 Bestaand beleid

Crisisbeheersing en Brandweer: verhoogde bijdragen VGGM

Al geruime tijd hangt een mogelijke herziening van de gemeentelijke bijdrage aan de regionale huisvesting van de brandweer boven de markt. Dit kan op termijn een mogelijk nadeel voor Rozendaal betekenen. Tot dusver is de bestuurlijke discussie hierover nog niet gestart. Voor 2023 verwachten we daardoor geen gewijzigde bijdrage. Wel zijn we een hogere bijdrage voor de VGGM vanwege hogere bedrijfsvoeringskosten. Deze staan in programma 7. Voor de jaren daarna zien we het mogelijke effect als te onzeker om nu mee te nemen in de begroting.

Conclusie voor begroting:

- ❖ De post huisvesting brandweer als PM-post opnemen.

1.2 Nieuw beleid

We voorzien geen beleidsontwikkelingen die in de periode 2023-2026 intensiveringen behoeven.

1.3 Geconsolideerd financieel effect programma 1

N.v.t.

Programma 2: Verkeer en vervoer

2.1 Bestaand beleid

Beklinkering wegen

Bij herstructurering van de Moestuin is gebleken dat eerder gehanteerde berekeningen voor de afschrijvingslast van de wegen in Rozendaal niet accuraat was (Raadsinformatiebrief van 22 maart 2022, die in de raad van 31 mei besproken is). Daarop is in de voorgaande begroting de afschrijvingslast opgehoogd met € 1.800 euro jaarlijks. Ook is doorgerekend of dit aanleiding moet zijn voor het wijzigen van het staande beleid voor het wegenonderhoud (asfalt als optie t.o.v. beklinkering). Ook is de fasering van het groot onderhoud herzien. Uit die doorrekening blijkt dat vervanging van wegen met klinkers de komende decennia goedkoper is en dat pas op lange termijn asfalt goedkoper wordt. Zodoende hanteren we voor begroting het staande beleid om wegen waar mogelijk te vervangen met klinkers. Dit vergt wel een bijstelling van de afschrijvingslast door het budget op te hogen, oplopend met € 932 in jaarschijf 1, tot € 7.482 in jaarschijf 4.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Post wegenonderhoud verhogen conform recente inzichten in (meer)kosten voor beklinkering met de volgende bedragen:

	2023	2024	2025	2026
Beklinkering wegen	932	4.257	7.482	7.482

Toegenomen energiekosten

Evenals beschreven in programma 0 zien we ook in programma 2 een effect van de tariefstijgingen in met name de elektra. Op basis van nu bekende tariefstanden betekent dit een voorziene toename van € 3.000 jaarlijks op de energiekosten.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de toegenomen energiekosten € 3.000 en voorts begroten op basis van de meest recente tariefinzichten (en de begrotingspost navenant verhogen).

Vervolg Masterplan Veluwezoom

In het Masterplan Veluwezoom werkt Rozendaal met partijen gemeente Rheden en Natuurmonumenten aan het terugdringen van gemotoriseerd verkeer op de Posbank. In de raad van 31 mei 2022 is voorgesteld hier een krediet voor op te nemen ter hoogte van € 218.000 en om voor een bijdrage in de beheerkosten jaarlijks € 8.800 te begroten. Dit beheerbudget zal van kracht worden na de projectfase, daarmee nemen we het vanaf 2025 in de begroting op.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Vooruitlopend op het definitieve raadsbesluit vanaf 2025 een onderhoudsbudget van € 8.800 opnemen.

2.2 Nieuw beleid

Vervanging armaturen openbare verlichting door LED

De armaturen van de openbare verlichting dienen wegens afschrijving vervangen te worden. Het past bij de huidige ambities op weg naar een duurzamer Rozendaal om bij deze vervanging van openbare verlichting te kiezen voor de energiezuiniger LED-lampen. De vervanging van de armaturen betekent een investering die leidt tot een afschrijvingslast ter hoogte van € 3.534 jaarlijks. Wel leidt dit op termijn tot een kostenbesparing doordat de LED-lampen zuiniger zijn en minder storingen hebben. Welke besparing dit is, is nog onduidelijk en ook afhankelijk van de tariefontwikkelingen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de vervangingskosten van de openbare verlichting met € 3.534 bijramen.
- ❖ Waar mogelijk op basis van recente inzichten een besparing door lagere energiekosten en onderhoudskosten door de inzet van LED-verlichting opnemen.

Duurzame mobiliteit; laadinfrastructuur

Op basis van provinciaal onderzoek is naar voren gekomen dat de gemeentelijke opgave voor laadpalen de komende jaren (tot 2030) 13 laadpalen betreft. Daarmee kan worden voorzien in de verwachte laadbehoefte van onze Rozendalers. Deze 13 palen zullen op kosten van de door de provincie geselecteerde licentiehouder worden geplaatst.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Vooralsnog geen extra kosten voor laadinfrastructuur opnemen.

Planmatige aanpak verbetering fietspaden buitengebied

In 2023 pakken we het onderhoud van de fietspaden binnen het reguliere budget aan. Parallel stellen we een meerjarig plan op voor het beheer en onderhoud van de Rozendaalse fietspaden. Daarbij zal ook de benodigde financiering in beeld komen. Implicaties worden op zijn vroegst verwerkt in de Kadernota 2024 e.v.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Vooralsnog geen kosten opnemen voor de aanpak van fietspaden.

2.3 Geconsolideerd financieel effect programma 2

Programma 2 Verkeer en vervoer	2023	2024	2025	2026
Bestaand beleid				
Beklinkering wegen	932	4.257	7.482	7.482
Energiekosten openbare verlichting	3.000	3.000	3.000	3.000
Structurele kosten Masterplan Veluwezoom	0	0	8.800	8.800
Nieuw beleid				
Vervanging armaturen openbare verlichting	3.534	3.534	3.534	3.534
Lagere energielasten door ledverlichting	pm	pm	pm	pm
Duurzame mobiliteit/laadpalen	pm	pm	pm	pm
Planmatige verbetering fietspaden buitengebied	pm	pm	pm	pm
Totaal bijstellingen programma 2	7.466	10.791	22.816	22.816

Programma 3: Economie

3.1 Bestaand beleid

We voorzien geen ontwikkelingen binnen dit programma die onvermijdelijke kosten met zich meebrengen.

3.2 Nieuw beleid

We voorzien geen nieuw beleid binnen dit programma dat kosten met zich meebrengt.

3.3 Geconsolideerd financieel effect programma 3

N.v.t.

Programma 4: Onderwijs

4.1 Bestaand beleid

We voorzien geen ontwikkelingen binnen dit programma die onvermijdelijke meerkosten met zich meebrengen.

4.2 Nieuw beleid

Aanpak laaggeletterdheid

Door (recente) subsidies aan bibliotheek wordt extra geïnvesteerd in begrijpend lezen. Dit ligt in lijn met het coalitieakkoord. Het is ook duidelijk dat er bewustwording en zo nodig gedragsverandering bij ouders wenselijk is. We volgen in reguliere overleggen met de scholen en bibliotheek of de huidige inspanningen voldoende resultaat opleveren. Indien nodig maken we, in samenspraak met scholen en bibliotheek, een aanvullend plan waarbij we vooral inzet van ouders en vrijwilligers nastreven. Daarbij kunnen we gebruik maken van kennis in de regio en provincie en zijn we alert op extra subsidiemogelijkheden. Dit vraagt nu geen extra investering; in 2023 beoordelen of we in volgende kadernota meer moeten doen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ We begroten vooralsnog geen extra kosten voor de Aanpak van laaggeletterdheid.

4.3 Geconsolideerd financieel effect programma 4

N.v.t.

Programma 5: Openbaar groen, sport, cultuur en recreatie

5.1 Bestaand beleid

We voorzien geen ontwikkelingen binnen dit programma die gedwongen kosten met zich meebrengen. Zie verder Bijlage 1.

5.2 Nieuw beleid

Groenvisie

Binnen de reguliere capaciteit is er vorm en inhoud gegeven aan een Groenvisie (raadsbesluit 31 mei 2022). De visie op zichzelf heeft geen meerkosten tot gevolg, maar leidt wel tot een meer planmatige groenaanpak die nodig is vanwege de samenhang tussen de klimaatadaptatie, verbeterde biodiversiteit en de staande onderhoudsaanpak gericht op een hoog niveau van kwaliteit in het Rozendaalse openbare groen.

Bomenplan

Door veroudering van het bomenbestand in Rozendaal, maar ook door de opwarming van het klimaat wordt intensiever bomenonderhoud noodzakelijk en zullen we moeten gaan investeren in vervanging van het huidige areaal. Het gaat daarbij om significante bedragen (schattingen tussen de € 27.000 tot € 100.000 euro jaarlijks) aan extra kosten voor onderhoud en vervanging van bomen. In 2022 is ervoor gekozen om eerst de Groenvisie te actualiseren. De uitwerking van het Bomenplan in een meerjarige aanpak is daardoor doorgeschoven naar 2023. Daarbij wordt gezocht naar slimme regionale samenwerking, subsidiemogelijkheden en de inzet van rijksmiddelen voor de klimaatopgave.

Conclusie voor begroting

- ❖ Vooralsnog geen kosten ramen voor de groenvisie en het bomenplan.

5.3 Geconsolideerd financieel effect programma 5

N.v.t.

Programma 6: Sociaal domein

6.1 Bestaand beleid

Kinderopvang, extra inspectiekosten

De VGGM kondigde aan dat de inspectie van de kinderopvang geïntensiveerd wordt. Aanleiding hiertoe is een nieuwe wettelijke verplichting. Als gevolg van die intensivering voorzien we een kostentoeename van € 1.000 per jaar. Nog onduidelijk is of, en op welke wijze deze kostentoeename (via het gemeentefonds) gecompenseerd wordt.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de verscherpte inspectie kinderopvang de begroting met € 1.000 ophogen.

Verhoogde regionale bijdragen; BVO DRAN en MGR SD-CG

Zoals bij de behandeling van de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen in de raad van 31 mei 2022 aangegeven, wijzigt de bijdrage van Rozendaal aan de BVO DRAN en aan de MGR. Beide begrotingswijzigingen zijn inmiddels door de respectievelijke AB's vastgesteld en daarmee te verwerken in de begroting.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de bijgestelde begrotingen van de BVO DRAN en de MGR onderstaande begrotingswijziging doorvoeren:

	2023	2024	2025	2026
BVO DRAN energieneutraal vervoer	0	5.000	5.000	5.000
Verhoogde bijdrage MGR (WgSW)	6.000	3.000	0	0
Totaal	6.000	8.000	5.000	5.000

Structurele taakinvulling SD

Bij besluit van 8 februari 2022 stemde de raad in met een uitbreiding van de capaciteit in het sociaal domein. Een gedeelte van die uitbreiding is ten behoeve van interne capaciteit. Die (€ 45.000) wordt verwerkt in programma 0 onder de personeelslasten. Een ander gedeelte betreft de capaciteitsuitbreiding bij derden (in het bijzonder Rheden). Het betreft een jaarlijkse ophoging van € 44.000.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Budget voor Programma 6 verhogen met € 44.000 in navolging van het raadsbesluit van 8 februari 2022.

6.2 Nieuw beleid

Uitvoering WSW door Scalabor

De afbouw van de SW en de financiële consequenties die daarmee gepaard gaan, vormen een landelijk (financieel) vraagstuk. Ook Scalabor ondervindt de gevolgen van deze afbouw en ziet zich genooddaakt om vanaf 2023 gemeenten om een financiële bijdrage te vragen, zodat zij de ouder wordende doelgroep op een goede wijze kunnen blijven ondersteunen. Rozendaal heeft, net als de regiegemeenten, ingestemd met een nieuwe regeling. Hierover is de gemeenteraad geïnformeerd per raadsinformatiebrief (14 december 2021). Rozendaal heeft nog enkele SW'ers, waarvan de verwachting is dat zij in de komende 5 jaren niet zullen uitstromen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Budget voor uitvoering WSW ophogen conform onderstaande tabel

	2023	2024	2025	2026
WSW-uitvoeringskosten Scalabor	3.228	4.500	5.642	5.642

Uitvoeringskosten SD

Samen met Rheden werken wij aan een nieuwe methodiek om de uitvoeringskosten te verrekenen. Onze inzet is gericht op een model waarin de uitvoeringskosten beter te voorspellen zijn, op een niveau dat voor beide gemeenten acceptabel is. Het gaat hierbij om de kosten die verbonden zijn aan de uitvoering van de sociaal-domeintaken. Een nieuw kostenverrekeningsmodel is noodzakelijk geworden door de komst van nieuwe taken en een verschuiving van maatwerk- naar algemene voorzieningen. Omdat dit erg complex is, kunnen we nog niets zeggen over wat dit gaat betekenen.

Zoals bekend, zijn we ook over de kosten die verband houden met het feitelijk delegeren van beleidsadviesing, met Rheden in gesprek. Meer informatie hierover is hiervoor te vinden onder het kopje 'autonome ontwikkelingen structurele taakinvoering SD'.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Begroten naar meest recente inzichten in uitvoeringskosten voor de komende jaren.

Aanpak onderwijsachterstandenbeleid

Bibliotheek op School

Door (recente) subsidies aan de bibliotheek in het kader van Bibliotheek op School wordt extra geïnvesteerd in begrijpend lezen. Het is duidelijk dat ook ouders hier een rol in spelen. We volgen in reguliere overleggen met de school en bibliotheek of de huidige inspanningen voldoende resultaat opleveren. Indien nodig maken we, in samenspraak met scholen en bibliotheek een aanvullend plan waarbij we vooral inzet van ouders en vrijwilligers nastreven. Bibliotheek op School vraagt nu geen extra investering; in 2023 beoordelen of we in volgende kadernota meer moeten doen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ We begroten geen extra kosten voor de Onderwijsachterstandenbeleid.

6.3 Geconsolideerd financieel effect programma 6

Programma 6 sociaal domein	2023	2024	2025	2026
Bestaand beleid				
Kinderopvang, extra inspectiekosten	1.000	1.000	1.000	1.000
BVO DRAN energieneutraal vervoer	0	5.000	5.000	5.000
Verhoogde bijdrage MGR (WgSW)	6.000	3.000	0	0
Uitbesteding beleid SD Rheden	44.000	44.000	44.000	44.000
Nieuw beleid				
Uitvoering WSW Scalabor	3.228	4.500	5.642	5.642
Uitvoeringskosten SD Rheden	pm	pm	pm	pm
Totaal bijstellingen programma 6	54.228	57.500	55.642	55.642

Programma 7: Volksgezondheid en milieu

7.1 Bestaand beleid

Verhoogde regionale bijdragen; VGGM en RES

De VGGM vraagt aan de deelnemende gemeenten een hogere inwonerbijdrage om te kunnen (blijven) voldoen aan wettelijke verplichtingen in de bedrijfsvoering. Te denken valt daarbij aan de Wet open overheid. Voor Rozendaal betekent de verhoging € 4.500 aan jaarlijks terugkerende meerkosten.

Om de regionale energiestrategie uit te voeren stelt het AB van de GMRAN op 6 juli 2022 een begrotingswijziging vast. In de raad van 31 mei 2022 is deze door de Rozendaalse raad behandeld. Hier heeft de raad geen zienswijze op ingediend. De meerkosten voor Rozendaal behorende bij het uitvoeringsprogramma RES bedragen € 500 in de eerste 3 jaarschijven.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Programma 7 verhogen ten behoeve van de verhoogde bijdrage aan de VGGM en RES conform onderstaande schema:

	2023	2024	2025	2026
VGGM	4.500	4.500	4.500	4.500
RES	500	500	500	0
Totaal	5.000	5.000	5.000	4.500

7.2 Nieuw beleid

Klimaatverandering; afremmen en aanpassen

Klimaatverandering is in toenemende mate een zorg. Enerzijds kan Rozendaal een bijdrage leveren door opwarming te helpen afremmen en anderzijds, omdat opwarming niet geheel kan worden voorkomen, het rekening houden met de nadelige effecten (aanpassen). Wij gaan hiervoor een nieuw programma opstellen dat kosten met zich mee gaat brengen.

Klimaatverandering; verduurzamingssubsidie

De afgelopen coalitieperiode is er met succes een subsidie voor verduurzaming van Rozendaalse gebouwen ingezet. Het heeft ertoe bijgedragen dat Rozendalers snel verduurzamingsmaatregelen, zoals het plaatsen van zonnepanelen konden realiseren. Ook de komende periode voorzien we de inzet van een verduurzamingssubsidie, waarbij doel en inzet nog nader met de raad moeten worden afgestemd. De kosten die hiermee gemoeid gaan worden gedekt uit het restant krediet energietransitie. Bij het opstellen van deze nota strekt het krediet nog tot een bedrag van € 94.790. Daar wordt nog een onttrekking onder de huidige regeling van ongeveer € 10.000 uit verwacht.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Een programma opstellen in het kader van klimaatverandering en de gelden vooralsnog PM ramen.
- ❖ De verduurzamingssubsidie dekken uit het restant reserve energietransitie.

Klimaatverandering; zonnewand

Zoals beschreven in het coalitieakkoord wil Rozendaal bijdragen aan de realisatie van een zonnewand langs de A12. Om tot realisatie te komen zal in regionaal verband en met andere betrokken partijen, zoals Rijkswaterstaat worden onderzocht of en hoe deze ambitie te realiseren. Daar komt ook de wijze van financieren bij aan de orde. Het is op dit moment niet duidelijk of en in hoeverre hier kosten uit voortvloeien voor Rozendaal en welke dekkingsmogelijkheden daar mogelijk tegenover staan.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de realisatie van de zonnepanelen vooralsnog geen kosten begroten.

Klimaatverandering; deelauto's

In uitvoering van het coalitieakkoord wordt binnen bestaande capaciteit beoordeeld en uitgewerkt of en hoe we het gebruik van deelauto's voor Rozendaalse inwoners kunnen stimuleren. We gaan dit in regionaal verband onderzoeken en nader uitwerken. We voorzien hier vooralsnog geen kosten uit voortvloeien die aanleiding zijn om de begroting op bij te stellen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Voor de stimulering van het gebruik van deelauto's vooralsnog geen kosten begroten.

Toekomst gemeentewerf en wettelijke verplichting afval

Er loopt een onderzoek naar de wijze waarop de afvalscheiding in Rozendaal is georganiseerd en in het bijzonder naar de huidige 'lokale milieustraat' op de gemeentewerf. Op dit moment zijn er nog geen concrete indicaties in beeld over aanpak en/of kosten. Het is de verwachting dat de financiële impact bij de Kadernota '24 e.v. in beeld is.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Geen meerkosten begroten voor de uitvoering van de wettelijke verplichting afvalinzameling (toekomst gemeentewerf).

7.3 Geconsolideerd financieel effect programma 7

Programma 7 Volksgezondheid en milieu	2023	2024	2025	2026
Bestaand beleid				
VGGM, functiewaardering/formatie e.d.	4.500	4.500	4.500	4.500
Uitvoeringsplan RES	500	500	500	0
Nieuw beleid				
Energietransitie/klimaatadaptatie	pm	pm	pm	pm
Verduurzamingssubsidie	pm	pm	pm	pm
Realisatie zonnepanelen	pm	pm	pm	pm
Deelauto's	pm	pm	pm	pm
Aanpassing gemeentewerf	pm	pm	pm	pm
Totaal bijstellingen programma 7	5.000	5.000	5.000	4.500

Programma 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing

8.1 Bestaand beleid

Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet is wederom uitgesteld, maar ligt nu op 1 januari 2023. Verwacht wordt dat de Omgevingswet structureel meerkosten met zich meebrengt, maar ook dat hier inkomsten vanuit het rijk tegenover staan (via het Gemeentefonds). De implicaties hiervan zijn nu nog niet in te schatten. Voor zover dit aan de orde is wordt bij de begroting een voorstel gedaan op basis van de dan meest recente inzichten in de uitkering uit het gemeentefonds.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Binnen programma 8 geen wijzigingen aanbrengen ten behoeve van de Omgevingswet.

8.2 Nieuw beleid

Woonvisie

Als onderdeel van de voorbereiding voor de Omgevingswet moeten gemeenten een omgevingsvisie opstellen. Een voor Rozendaal belangrijke component daarbij is de woonvisie, zoals ook verwoord in het coalitieakkoord. Welstand is onderdeel van deze integrale visie. Vooralsnog denken we binnen de bestaande capaciteit samen met de raad tot de kaders te kunnen komen om tot een definitieve woonvisie te komen. Eventuele meerkosten (zoals extern advies) kunnen bij Kadernota '24 worden opgenomen.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Binnen programma 8 vooralsnog geen wijzigingen aanbrengen voor de Woonvisie.

Grafmonumenten

Er is sprake van achterstallig beheer van grafbedekkingen en grafkelders. In sommige gevallen gaat het daarbij om grafmonumenten waar een onderhoudsverplichting op rust. In niet alle gevallen is voldoende in beeld wie verantwoordelijk is voor het onderhoud. Het is mogelijk dat de gemeente Rozendaal onder specifieke omstandigheden kan worden aangesproken voor het beheer van de monumenten. Dit vergt enerzijds verbeterd beheer van de grafmonumenten en anderzijds een mogelijke aanpassing van de risico-inventarisatie die onderdeel uitmaakt van onze planning en control-cyclus. We scherpen in de komende periode het risicobeeld aan op basis van recente juridische inzichten. We voorzien vooralsnog geen noodzakelijke wijziging in de begroting.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Binnen programma 8 geen wijzigingen aanbrengen voor de grafmonumenten.

8.3 Geconsolideerd financieel effect programma 8

N.v.t.

C. Ontwikkeling financieel meerjarig perspectief

In dit hoofdstuk worden allereerst de meerjarige implicaties geschetst van het bestaande en het nieuwe beleid (coalitieakkoord). Vervolgens wordt in paragrafen ingegaan op de relevante (aangescherpte) uitgangspunten om te komen tot een sluitend meerjarig perspectief. In onderstaande tabel zijn alle, zogenaamde, autonome ontwikkelingen en mutaties verwerkt ten opzichte van de begroting 2022-2025. Dit leidt tot een geactualiseerd financieel perspectief als basis voor de programmabegroting 2023-2026. De uitgangspunten hanterende die we in onderdeel A. van deze nota vaststellen komen we met de voorstellen voor begroting die in onderdeel B. worden gedaan tot onderstaande overzicht voor sluitende begroting.

Meerjarenbegroting op basis van bestaand beleid en nieuw beleid

Licht grijs = bijstellingen op basis van bestaand beleid

Licht oranje = bijstellingen nieuw beleid (waaronder uit coalitieakkoord)

	2023	2024	2025	2026
Programma 0 Bestuur en organisatie				
Algemene uitkering meicirculaire	+475.000	+637.000	+770.000	+530.000
Stelpost inflatie 2023-2026	135.000	210.000	210.000	255.000
Structurele ophoging capaciteit sociaal domein	45.000	45.000	45.000	45.000
Energiekosten gebouwen	9.000	9.000	9.000	9.000
GMRAN	1.700	1.700	1.700	1.700
K80	2.200	2.200	2.200	2.200
Versterken organisatie	pm	pm	pm	pm
Verduurzaming vastgoed	pm	pm	pm	pm
Effect Digitale Agenda (rollen en taken i-domein)	pm	pm	pm	pm
Programma 1 Veiligheid				
Huisvesting brandweer	0	pm	pm	pm
Programma 2 Verkeer en vervoer				
Beklinkering wegen	932	4.257	7.482	7.482
Energiekosten openbare verlichting	3.000	3.000	3.000	3.000
Vervanging armaturen openbare verlichting	3.534	3.534	3.534	3.534
Lagere energielasten door ledverlichting	pm	pm	pm	pm
Duurzame mobiliteit/laadpalen	pm	pm	pm	Pm
Planmatige verbetering fietspaden buitengebied	0	pm	pm	pm
Vervolg Masterplan Veluwezoom	0	0	8.800	8.800
Programma 4 onderwijs				
Aanpak laaggeletterdheid	0	pm	pm	pm
Programma 5 openbaar groen, sport/cultuur/recreatie				
Groenvisie: Versterking open ruimten/houtwallen en biodiversiteit groen	pm	pm	pm	pm
Bomenplan	pm	pm	pm	pm
Programma 6 sociaal domein				
Kinderopvang, extra inspectiekosten	1.000	1.000	1.000	1.000
BVO DRAN energieneutraal vervoer	0	5.000	5.000	5.000
Verhoogde bijdrage MGR (WgSW)	6.000	3.000	0	0
Structurele taakinvulling SD	44.000	44.000	44.000	44.000
Uitvoering WSW Scalabor	3.228	4.500	5.642	5.642
Uitvoeringskosten SD Rheden	pm	pm	pm	pm

	2023	2024	2025	2026
Programma 7 Volksgezondheid en milieu				
VGGM, functiewaardering/formatie e.d.	4.500	4.500	4.500	4.500
uitvoeringsplan RES	500	500	500	0
Energietransitie/klimaatadaptatie	pm	pm	pm	pm
Verduurzamingssubsidie	pm	pm	pm	pm
Realisatie zonnewand	pm	pm	pm	pm
Deelauto's	pm	pm	pm	pm
Programma 8 Volkshuisvesting, RO				
Omgevingswet	0	0	0	0
Woonvisie	0	pm	pm	pm
Grafmonumenten	pm	pm	pm	pm
Totaal saldo bijstellingen bestaand beleid	+222.168	+303.843	+436.618	+152.118
Saldo begroting 2022-2025	+18.991	+30.155	+88.079	+88.079
Totaal saldo begroting 2023 bestaand beleid	+241.159	+333.998	+524.697	+240.197
Totaal bijstellingen o.b.v. nieuw beleid	6.762	8.034	17.976	17.976
Totaal saldo begroting (incl. bestaand en nieuw beleid)	+234.397	+325.964	+506.721	+222.221

D. Toekomstbestendig financieel beleid: inkomsten en weerstandsratio

In de aanloop naar deze kadernota hebben wij met de meicirculaire de sterke afhankelijkheid ervaren van veranderingen in het gemeentefonds. Waar we in de aanloop naar de kadernota aankoersten op een structureel tekort, bleek uit de doorrekening van de meicirculaire dat we toch een structureel begrotingsoverschot hebben. Door onze atypische omvang hebben wijzigingen in het gemeentefonds een onvoorspelbare en substantiële doorwerking op onze financiële positie. Het is niet ondenkbaar dat we bij een volgende circulaire weer verrast worden, waardoor we wellicht rode cijfers moeten schrijven. Dit maakt dat wij een aantal mogelijkheden hebben geïnterpreteerd hoe we onze eigen inkomsten kunnen verhogen, te weten:

- Kostendekkende leges;
- Verhoging OZB.

Kostendekkende leges

Uit de inventarisatie van inkomsten hebben we gekeken naar de kostendekkendheid van onze leges. Met name bij de leges voor begraafdiensten en voor huwelijksdiensten lijkt er nog onbenutte capaciteit te hoogte van € 7.000. Nader onderzoek moet uitwijzen in hoeverre dit haalbaar is.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Onbenutte legescapaciteit inzetten.

Verhogen OZB

Rozendaal heeft aan gemeentelijke belastingen⁴ vooral de OZB als grondslag om inkomsten te genereren.⁵ Omdat wij minder afhankelijk willen zijn van de positieve en negatieve schommelingen in het gemeentefonds geven wij in overweging om de OZB te verhogen. Een bijkomend effect is dat onze lokale belastingtarieven meer in de pas gaan lopen met die van onze buurgemeenten.

We zien dat de Rozendaalse tarifiering sterk afwijkt van die in de ons omliggende gemeenten. Als rekenexercitie hebben wij als vertrekpunt genomen dat de OZB maximaal kan worden verhoogd tot het regionaal geaccepteerde niveau. Het gaat dan om een toename binnen de geprognosticeerde 4 jaarschijven van 8% jaarlijks. Ter toelichting staan verderop tabellen met de tarieven in de regio en in Nederland.

Ter indicatie zou een OZB-verhoging er als volgt uit zien:

Mogelijke OZB-verhoging	2023	2024	2025	2026
Verhoging ozb, jaarlijks 8%	36.057	74.998	117.054	162.475

Dit levert gemiddeld per huishouden een lastenverzwaring op van ongeveer € 40 per jaar.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Op basis van de uitkomsten van de Algemene Beschouwingen een eventuele verhoging van de OZB verwerken in de begroting.

⁴ Anders dan leges die strikt genomen ook gelden als gemeentelijke belasting.

⁵ De andere mogelijkheden zoals toeristenbelasting, parkeerheffingen en hondenbelasting die voor de Rozendaalse praktijk nagenoeg geen relevantie hebben of nagenoeg onuitvoerbaar zijn, bijvoorbeeld omdat de (administratieve) lasten van het proces van heffen en innen niet opwegen tegen de opbrengsten.

Tariefverschillen	Rozendaal	Rheden	Arnhem	Renkum
OZB-eigenaren	0,0899	0,1194	0,1285	0,1213
Verschil tov Rozendaal absoluut		0,0295	0,0386	0,0314
Verschil tov Rozendaal in %		32,8%	42,9%	34,9%

Toegroeien naar zelfde tarief	Rheden		Arnhem		Renkum	
	in %	euro	in %	euro	in %	euro
in 4 jaar	8,2%	36.974	10,7%	48.380	8,7%	39.355
in 6 jaar	5,5%	24.649	7,2%	32.253	5,8%	26.237

Toelichting: De % betreffen jaarlijkse extra stijging van het tarief in %, de bedragen zijn de extra opbrengst per jaar in € (voor meerjarentermijn cumuleren).

OZB-aanslag op basis van het huidig tarief in €	Woning-waarde	Rozendaal	Rheden	Arnhem	Renkum
Gemiddelde NL	290.000	261	346	373	352
Gemiddelde Rozendaal	534.000	480	638	686	648

Weerstandsratio; risicobeheersing en vermogenspositie

Inleiding

Vanuit het uitgangspunt om toe te werken naar een toekomstbestendig gezond evenwicht zijn een aantal aanscherping nodig ten aanzien van de bestaande aanpak. Rozendaal heeft een historisch stevige vermogenspositie (zie bijlage vermogenspositie) die ook bijdraagt aan een uitstekende weerstandsratio. De weerstandsratio bedroeg bij de jaarrekening zelfs 15,8, wat uitzonderlijk hoog is.

Het is de staande aanpak om investeringen – vrijwel standaard – te onttrekken uit die reservepositie. Dat leidt op twee manieren tot een risico in het financieel beheer. Enerzijds betekent dit op langere termijn het interen op de reserve. Dat vraagt om een notie van een bodemuitputting: hoeveel willen we op termijn minimaal in kas houden? De andere kant hiervan is dat de onttrekkingen uit de reserves veelal niet gebaseerd zijn op een financieel planmatige aanpak. Ze vinden vaak ad hoc plaats. Er wordt daarmee niet bekeken hoeveel investeringsruimte we in totaal in de reserves hebben.

Dit alles is geen probleem als de reservepositie blijvend wordt aangevuld met bijvoorbeeld exploitatiewinst, zoals uit de Steenhoek en De Del, als in de jaarrekening 2021. Maar we zien in de komende jaren maar beperkt de mogelijkheid om de reservepositie op peil te houden. De enige stille reserves (de werf en het gemeentehuis) zijn daartoe niet eenvoudig inzetbaar.

We streven er daarom naar om op een meer behoedzame en planmatige wijze om te kunnen gaan met de reservepositie. In deze paragraaf werken we uit dat we anders dan voorheen willen gaan werken met een streefwaarde voor de weerstandsratio en dat we investeringen in de toekomst waar mogelijk activeren.

Weerstandsratio

Het weerstandsvermogen geeft antwoord op de vraag in hoeverre een gemeente in staat is om niet afgedekte risico's op te vangen met gereserveerde financiële middelen (weerstandscapaciteit). Voldoende weerstandsvermogen zorgt ervoor dat de uitvoering van taken en het voorzieningenniveau bij financiële tegenslagen gegarandeerd blijven. Voldoende weerstandsvermogen gaat over twee vragen:

1. Welke risico's lopen we?
2. Wat is de beschikbare weerstandscapaciteit?

Het weerstandsniveau dat we hanteren bij deze kadernota bedraagt 6,75. Daarmee wijkt het fors af van die in de jaarrekening (15,8). In onderstaande tabel zijn de bewegingen van de ratio in beeld gebracht sinds vaststelling jaarrekening.

Stand		Ratio
0	Jaarrekening, exclusief claims (risicobeeld begr. '21)	15,8
1	Jaarrekening, inclusief claims (risicobeeld begr. '21)	12,9
2	Jaarrekening, inclusief claims en bestemming rekeningresultaat (risicobeeld begr. '21)	14,6
3	Kadernota 23, inclusief risico-wijziging '22	6,7

In de tabel is te volgen wat het effect is van de toevoeging van de claims op de reserve (1) en vervolgens het effect van de storting in de algemene reserve van het restant na bestemming van het positieve saldo van de jaarrekening van € 450.000 (2). Ter toelichting: Wij hebben in de jaarstukken 2021 een positief saldo van € 1,1 mln. Omdat we hebben afgesproken dat we in totaal € 450k toevoegen aan de algemene reserve stijgt de weerstandsratio (14,6 ten opzichte van 12,9). Vervolgens is te zien hoe de ratio in bij de stand kadernota met 6,7 sterk afwijkt (namelijk meer dan halveert) ten opzichte van de ratio van 14,6 vanwege een veranderde risico-inventarisatie.

Gewijzigde risico-inventarisatie

De halvering van de weerstandsratio wordt voor het overgrote gedeelte verklaard door een gewijzigde risico-inventarisatie. De meest zwaarste wijziging daarin is het ophogen van de risicocomponent van planschadeprocedures. Daarnaast wordt een groot deel van de wijzigingen verklaard door een nieuwe aanpak voor de risicobeheersing. In lijn met ambities van het college is het sinds 2022 de bedoeling om 2x per jaar de risicoparagraaf te herzien. Daar wordt ook een andere, meer integrale afweging toegepast. Dit is in de voorbereiding van deze kadernota in februari gebeurd, via een breed proces waarbij de gehele organisatie is betrokken. Dit proces leverde een verbeterd inzicht in de reële risico's op, doordat een nieuwe risicothema's in beeld kwamen en doordat bij een aantal risico's de impact is herijkt. In de Bijlage risicoparagraaf is deze gewijzigde risicoparagraaf opgenomen.

De update van de risico-indicatie leidde tot bijna een verdubbeling in gekwantificeerde risico's (van 303.750 naar 582.500). We verwachten dat de afwijking in risico's in deze omvang als eenmalig moet worden gezien, omdat de nieuwe aanpak (twee maal per jaar herzien op basis van gewijzigd proces) leidt tot meerdere, maar kleinere bijstellingen.

Vermogenspositie

Het cijfer 6,7 is tevens op basis van de meest actuele stand van de vermogenspositie. Met inbegrip van de stortingen in de algemene reserve bij de jaarrekening (5 juli 2022) en met aftrek van de relevante claims. Voor deze actuele stand van de vermogenspositie is bijlage 2 Vermogenspositie toegevoegd. Daar worden ook enkele rekenkundige voorbeelden gegeven van impact van grote risico's.

Hanteren van een bodemratio voor weerstand

Het heeft meerwaarde om een ondergrens aan de weerstandsratio te benoemen; een streefgetal waar we boven willen blijven door gedegen financieel beheer en planmatige inzet van reserves. Daarmee geven we een indicatief antwoord op de vraag wanneer we vinden dat voor Rozendaal de verhouding tussen de risico's en het vermogen om klappen op te vangen (vrije vermogen) een ondergrens nadert. Door dat getal te identificeren komt in beeld wat de restinvesteringsruimte is.

De provinciaal toezichthouder beoordeelt een ratio van 2 als uitstekend. Een hogere ratio voor Rozendaal is echter zinnig, omdat in onze relatief kleine begroting risico's inherent relatief groot zijn. In de zoektocht naar de ideale balans tussen investeringsruimte en weerstand stellen we voor om als bodemratio van 4 te hanteren. Die ratio houdt in dat we 4 maal de geïnventariseerde risico's kunnen afdekken vanuit de reserve.

Deze ratio volgend hebben we op basis van het huidige risicobeeld en de huidige vermogenspositie een restinvesteringsruimte van € 1.500.000⁶.

Conclusie voor begroting:

- ❖ We hanteren als bodemratio voor het weerstandsvermogen 4.

⁶ Dit bedrag is exclusief claims waar de raad tussen 14 juni en 12 juli 2022 over heeft besloten.

Activeren onttrekkingen reserves

Voor een toekomstbestendig, solide financieel beleid is het wenselijk om binnen de exploitatie ruimte te creëren voor investeringen en incidentele lasten. Daarmee blijft immers de reserve het karakter van buffer behouden. We willen de komende jaren behoedzaam omgaan met de restruimte in de reserves. Daarnaast staan we een realistischer beeld voor van de daadwerkelijke exploitatielasten. Onderstaande uitgangspunt draagt daaraan bij.

Conclusie voor begroting:

- ❖ Bij toekomstige investeringen (die geactiveerd moeten worden) nemen we afschrijvingslasten op in de exploitatie. Deze investeringen worden niet gedekt uit de reserve.

Bijlage 1 Risico-inventarisatie

Het is van belang om grip te hebben op de risico's door de inventarisatie van die risico's up to date te houden. In lijn met wensen van de raad en het college wordt daarom de risicoparagraaf van de jaarstukken niet een keer per jaar, maar twee keer per jaar herzien.

In februari heeft met het oog op deze kadernota een herijking plaatsgehad van de risico's. Dat heeft een gewijzigd risicobeeld tot gevolg gehad, waarbij met name de risico's op planschade leiden tot een significante bijstelling.

In onderstaande tabel staat de recente risico-inventarisatie, waarbij in oranje de wijzigingen zijn aangegeven ten opzichte van de oude risico-inventarisatie. Hele rijen oranje houden in dat er een volledige nieuw thema is geïndiceerd. In veel gevallen zijn alleen de getallen aangescherpt. De K staat voor Kans, de I voor Impact.

Onderwerp	Risico/oorzaak	Beheersmaatregel	K	I	Bedrag	Risico-score	%	Bedrag
Openeinderegeling en								
WWB/IOAW/IOAZ	Meer aanvragen	Geen, conjunctuurgevoelig	3	2	15.000	6	25%	3.750
WMO	Meer aanvragen	Geen, wel optie om beleid aan te passen	3	2	30.000	6	25%	7.500
Jeugdzorg	Meer aanvragen	Geen, wel optie om beleid (gedeeltelijk) aan te passen	3	3	50.000	9	100%	50.000
Kinderopvang	Meer aanvragen SMI	Geen	3	2	5.000	6	25%	1.250
Leerlingenvervoer	Meer aanvragen	Geen	3	3	15.000	9	25%	3.750
Overige risico's met structureel effect								
Algemene uitkering	Samen trap af	Geen	3	3	100.000	9	25%	25.000
Renterisico (uitgaven)	Schommelingen op de geld- en kapitaalmarkt	Op dit moment geen lening, gezien liquiditeitspositie ook niet te verwachten	1	1	0	1	0%	0
Renterisico (inkomsten)	Daling van rentevergoeding over uitgezette eigen middelen	Feitelijk geen gezien de verplichting tot schatkistbankieren. Momenteel geen rentevergoeding.	1	1	0	1	0%	0
Kapitaalgoederen	Onvoorzien en onverwacht onderhoud aan gebouwen of wegen	Actuele beheerplannen en periodiek inspectie	3	3	50.000	9	25%	12.500
Verduurzaming vastgoed, tractie	Verplichtingen tot verduurzaming kunnen aanzienlijke kosten veroorzaken	Anticiperen op wetgeving en ontwikkelingen en meenemen in de begroting	3	3	50.000	9	25%	12.500
Klimaat/droogte	Door veranderend klimaat ontstaan er problemen met vegetatie, riool en water	Anticiperen op wetgeving en ontwikkelingen en meenemen in de begroting	3	3	100.000	9	25%	25.000

Onderwerp	Risico/oorzaak	Beheersmaatregel	K	I	Bedrag	Risico-score	%	Bedrag
Kort leven pensioen wethouders	Het vroegtijdig overlijden van een (ex) bestuurder kan financiële consequenties hebben (verzekeraar)	Verzekeren c.q. opvangen binnen weerstandsvermogen	1	3	50.000	3	0%	0
Wachtgeld bestuurders	Bij mutaties in het college kunnen wachtgeldverplichtingen ontstaan	Verzekeren c.q. opvangen binnen weerstandsvermogen	2	3	90.000	6	25%	22.500
Juridische procedures	Bezwaren en rechtszaken bij projecten en/of beslissingen	Binnen projectplannen en besluitvorming aandacht voor hebben	3	2	15.000	6	25%	3.750
Gemeenschappelijke regelingen	Het algemeen bestuur kan besluiten nemen met financiële consequenties waaraan de gemeente vanwege de constructie gehouden is	Feitelijk niet aanwezig	5	3	50.000	15	100%	50.000
Personeel	Lastig vervulbare vacatures waardoor externe inhuur noodzakelijk is	Aantrekkelijke werkgever blijven	3	3	50.000	9	25%	12.500
Veranderende wetgeving	Aanpassingen in wetgeving leveren kosten op die niet altijd voldoende worden gecompenseerd	Anticiperen op ontwikkelingen	3	3	50.000	9	25%	12.500
Subtotaal structureel 230.000								
Risico's met incidenteel effect								
Ramp c.q. groot incident	Gemeente wordt door bijvoorbeeld het ministerie niet volledig gecompenseerd voor de kosten die gemaakt zijn	Feitelijk niet aanwezig	3	3	50.000	9	50%	25.000
Rechtspositionele consequenties	Binnen elk bedrijf kunnen situaties aan de orde zijn waarbij er kosten optreden voor besluiten met rechtspositionele consequenties. De gemeente is hiervoor eigen-risico-drager.	Voorziening voor treffen dan wel opvangen binnen weerstandsvermogen	3	3	75.000	9	50%	37.500
Personeel	Langdurige uitval door ziekte	Goede begeleiding zieke werknemers	3	3	50.000	9	25%	12.500

Onderwerp	Risico/oorzaak	Beheersmaatregel	K	I	Bedrag	Risico-score	%	Bedrag
ICT	Hacks, privacyissues, uitval systemen	Beveiliging op orde, bewustwording	3	3	100.000	9	25%	25.000
Schades	Schade door eigendommen van de gemeente (bijvoorbeeld door bomen)	In principe geldt hiervoor de aansprakelijkheidsverzekering van de gemeente, echter er is altijd een risico dat het niet past binnen de voorwaarden, bijvoorbeeld het niet uitvoeren van inspecties	2	3	30.000	6	50%	15.000
Planschade	Niet binnen de exploitatieovereenkomst af te dekken planschaden	Feitelijk niet aanwezig	2	3	475.000	6	50%	237.500
Subtotaal incidenteel								352.500
Totaal								582.500

Bijlage 2 Vermogenspositie

Bij het vermelden van de stand van de reserves en voorzieningen gaat het altijd om een momentopname. De tweede kolom is conform de jaarrekening 2021, dus de werkelijke stand per 31-12-2021. Bij claims is rekening gehouden met de reeds genomen raadsbesluiten tot en met 31 mei 2022.

1.	2.	3.	4.	5.
	Saldo 1-1-2022	Claims		Saldo beschikbaar
A. Algemene reserve				
Vrije algemene reserve	4.219.491	778.772	1	3.440.719
subtotaal A	4.219.491	778.772		3.440.719
B. Bestemmingsreserves				
Reserve monumenten	25.959	0		25.959
Reserve sociaal domein	132.644	0		132.644
Vervangingsreserve inventaris gemeentehuis	95.939	0		95.939
Reserve digitalisering	164.358	28.750	2	135.608
Reserve fietspaden	145.706	145.706	3	0
Reserve wegen	95.408	0		95.408
Reserve begraafplaats	18.913	0		18.913
Reserve dekking kapitaallasten	4.320.722	4.320.722	4	0
Reserve energietransitie	216.575	216.575	5	0
subtotaal B	5.216.224	4.711.753		504.471
C. Voorzieningen				
Voorziening riolering	999.000	0		999.000
Voorziening wachtgeld/pensioen wethouders	377.793	0		377.793
subtotaal C	1.376.793	0		1.376.793
Totaal	10.812.508	5.490.525		5.321.983